

התיישנות תביעת מפרק כנגד נושא משרה בגין ניהול עסק בתרמית לפי ס' 373 לפקודת החברות

על ידי: ד"ר רוי בר-קמן, עו"ד | פורסם: 04/10/2007

התיישנות תביעת מפרק כנגד נושא משרה בגין ניהול עסק בתרמית לפי ס' 373 לפקודת החברות / רוי בר-קמן
גם ידיעת נושה או משתתף בפירוק תחשב כידיעת המפרק ומירוץ ההתיישנות בתביעה מתחיל ממועד ידיעה זו ולא ממועד מינוי המפרק

לאחרונה אנו נתקלים בשימוש הולך וגובר על ידי מפרקים של חברות בסעיף 373 לפקודת החברות [נוסח חדש], המאפשר לחייב נושאי משרה בחברה שהתנהלה תוך כוונה לרמות את נושיה באחריות אישית לכל חובות החברה. סעיף 373 מעלה שאלות קשות, בהן שאלות הכרוכות בנטלי הוכחה, הדרישה לכיצוע חקירות טרם הגשת הבקשה, כוונת המרמה שנדרש המפרק להוכיח, כמות הראיות ונטל ההוכחה וסוגיות דיוניות ומהותיות שונות נוספות (לענין זה ראו למשל ע"א 125/89 ר"ח עובדיה בלס נ' עזבון המנוחה רוזנברג, פ"ד מו(4) 441; ע"א 471/64 מנור נ' גולדשטיין, פ"ד יט(2) 93; ע"א 148/82 גליק נ' ארמן, פ"ד מה(3) 401; ע"א 4747/93 דומת טכסטיל נ' ביטי, פ"ד נ(2) 27). רשימה קצרה זו דנה בשאלה אחרת והיא מתי יכול נושא משרה לטעון כטענת סף כי תביעת המפרק כנגדו התיישנה, ולהדוף בכך את תביעת המפרק על הסף עוד טרם בירור הסוגיות הכרוכות בניהול התובענה כולה.

בהתאם לסעיף 5 לחוק ההתיישנות, תשי"ח-1958, הרי שהתקופה שבה מתיישנת תביעה שלא הוגשה עליה תובענה (להלן: תקופת ההתיישנות) היא - בשאינו מקרקעין - שבע שנים. סעיף 6 לחוק האמור קובע כי תקופת ההתיישנות מתחילה ביום שבו נולדה עילת התובענה, ובסעיף 7 נקבע כי כאשר עילת התובענה הנה תרמית או הונאה מצד הנתבע, תתחיל תקופת ההתיישנות ביום שבו נודעה לתובע התרמית או ההונאה.

ישום הוראות חוק ההתיישנות ביחס לתביעה המוגשת לפי סעיף 373 לפקודת החברות מעלה את השאלה האם יתחיל מירוץ ההתיישנות לרוץ מהמועד הרגיל הקבוע בחוק, או שמפרק חברה יכול לטעון כי מירוץ ההתיישנות מתחיל רק ממועד מינויו כמועד אשר יוצר את עילת התביעה.

פסק הדין היחיד של בית המשפט העליון אשר התייחס לסוגיה הוא בע"א 5017/92 מרכז הארגונים בע"מ (בפירוק נ' יצחק עוזר, פ"ד נא(2) 200 (להלן: פסק דין "מרכז הארגונים"). בפסק הדין נחלקו דעות השופטים בבית המשפט העליון. בניגוד לדעת המיעוט של כבוד השופט טירקל, קבעו שופטי הרוב בפסק הדין בענין מרכז הארגונים (השופטים טל ושטרסברג כהן) כי כאשר מעשיהם של המנהלים נתגלו, או יכלו להתגלות בשקידה ראויה, לגורם רלבנטי אחר, תחל תקופת ההתיישנות לרוץ מאותו זמן. השאלה היא אימתי, בשקידה ראויה, ניתן היה, אם בכלל, לגלות, לפני הפירוק, את העובדות המעמידות את עילת התביעה.

בימים אלו (17/2/04) ניתן פסק דינו של בית המשפט המחוזי בת"א-יפו (תיק פש"ר 399/96 בענין אילמקו, השופט ד' קרת-מאיר) בו נדרש בית המשפט להכרעה בשאלה מיהו אותו גורם רלבנטי אחר, שידיעתו תחשב כמתחילה את מירוץ ההתיישנות. בית המשפט באותו ענין קיבל את טענות נושאי המשרה וקבע כי יש לתת להלכת מרכז הארגונים פרשנות מרחיבה, לפיה גם ידיעתו של נושה או של משתתף יכולה להיות ידיעה רלבנטית אחרת באשר לגילוי העובדות בדבר התרמית, ודחה את טענת המפרק כי יש למנות את מירוץ ההתיישנות ממועד מינויו. בית המשפט קבע כי במצבים בהם יש קשר בין המפרק לבין הנושה (כגון כאשר המפרק מונה על ידי הנושה), תחשב ידיעת הנושה כידיעת המפרק לענין תחילת מירוץ ההתיישנות. בהתאמה, ומאחר והנושה בענין אילמקו היה זה אשר מינה את המפרק, דחה בית המשפט את התביעה כנגד נושאי המשרה על הסף בשל התיישנותה, וזאת לאחר שקבע כי ידיעת הנושה על מעשה המרמה נעשתה למעלה משבע שנים טרם הגשת הבקשה לפי סעיף 373 על ידי המפרק. בית המשפט השאיר בצריך עיון את השאלה מה יהיה הדין במקום בו אין קשר בין הנושה לבין המפרק.

נראה כי עמדת בית המשפט בענין אילמקו מהווה איזון ראוי בין האינטרסים המתחרים. מחד גיסא, שיקולים כלליים של דיני התיישנות, בהם הקושי לשמור זמן רב מדי, על ראיות והוכחות, מהירות התנועה והחיים המודרניים בהם ראוי כי כל אדם ידע מה הן זכויותיו ומהן חובותיו, והעובדה שהימנעות מתביעה במשך תקופה ארוכה יוצרת מצג שנתבע סומך עליו, פועל על פיו ומשנה את מצבו (ראו למשל ע"א 158/54 דה בוטון נ' בנק המזרחי, פ"ד י' 687, 695 וכן, דברי כבוד הנשיא ברק בד"נ 36/84 טייכנר נ' אייר פרנס, פ"ד מא(1) 589, 602-3, מחייבים את המסקנה כי מועד ההתיישנות לא שונה בתביעה לפי סעיף 373 מהמועד הרגיל. מאידך גיסא, קיים אינטרס ציבורי שלא למנוע ממפרק, מטעמים דיוניים, אפשרות הגשת תביעות כנגד נושאי משרה, אם הוא או גורם רלבנטי אחר כגון משתתף או נושה של החברה לא ידעו ולא יכלו לדעת על העובדות המהוות את הבסיס למרמה בשקידה סבירה.

לאור פסק הדין, מוצע לנושים המבקשים להפעיל את סעיף 373, להזדרז במינוי מפרק, ולמפרק הממונה, שלא להתמהמה

בהגשת התביעה לפי סעיף 373 על מנת שלא להחסם בטענת התיישנות טרם בירור הבקשה לגופה.

קריאת המתבר

עו"ד ד"ר רוי בר-קהן הינו מחבר הספרים "ערבות" (2006) ו"דיני הגנת הערב" (1998), שותף מנהל במשרד עוה"ד בלושטיין, בר-קהן, ציגנלאוב ושות' העוסק במשפט מסחרי וממוקם במגדל עזריאלי 1 (המגדל העגול) ומרצה מן החוץ באוניברסיטת ת"א, המרכז הבינתחומי בהרצליה, המכללה למנהל בראשון והקריה האקדמית.

הודפס מ <http://www.reader.co.il/article/5190>/התיישנות-תביעת-מפרק-כנגד-נושא-משרה-בגין-ניהול-עסק-בתרמית-לפי-ס-373-לפקודת-החברות
בחזרה למאמר המקורי